ایچینده‌کیلر

اؤن سؤز ۲
الیفبامیزین آدی ۳
سسلیلرین یازیلیشی ۳
سس‌سیزلرین یازیلیشی ۶
قوٗشا سسلر ۷
تشدید علامتی ۷
تنوین علامتی ۸
همزه‌لی کلمه‌لر حاقّیندا ۸
شکیلچیلرین یازیلیشی ۹
کلمه‌لرین یازیلیشی ۱۱
مۆرکّب سؤزلرو سؤز بیرلشمه‌لری‌نین یازیلیشی ۱۴
اوٗرتوقرافی سمیناری‌نین آلدیغی قرارلارین آنا خطلری ۱۵
تعریفلر ۱۸
آماری آراشدیرمالار ۲۰
سمینارین قوٗرولوشو ۲۸

اوُن سؤز

ایکینجی تۆرک دیلی اوْرتوقرافی سمیناری بوُ ایل شهریور آیی‌نین ۱۴، ۱۵ و ۱۶ ـ جی گۆنلرینده بیر چوْخ یازیچیلار و اوْخوجولارین ایشتیراکی ایله تهرانین اندیشه مدنیّت ائوینده تشکیل اوْلدو. بیرینجی سمیناردا اوْلدوغو کیمی، بوُ سمینارین دا حاضیرلیق ایشلری دیلیمیزین و مدنیتیمیزین کئشیگینده دوُران بیر سیرا یازیچی، شاعیر و ضیاليلاریمیز طرفیندن حیاتا کئچمیشدی. درگیلر و قزئتلریمیزدن وارلیق، مهد آزادی، نوید آذربایجان، شمس تبریز، آوای اردبیل، ارک، چیچک هابئله اوُیرنجی درگیلری‌نین اکثریّتی بوُ سمینارین قوُرولوشوندا فعال ایشتیراک ائدیب، سمینارین علمی هئیأتی ایله امکداشلیق ائتمیشلر. علمی هئیأتین عوُضولری کئچن سمیناردان بری، یعنی بوُ ۱۵ آیدا هر هفته بیر دفعه و سوْن آیلاردا هر هفته ایکی دفعه گؤروشوب، بیرـ بیرلری ایله دانیشیقلار آپارمیش و سوْنوندا اؤز تکلیفلرینی بیر لاییحه شکلینده سمینارا تقدیم ائتمیشلر.

سمینارین آپاریجی هئیأتی بوُ تکلیف لاییحه‌سینی سمیناردا ایشتیراک ائدنلره پایلامیش و سمینارین سوْنوندا اوْنلارین رأیلرینی توْپلامیش و هامی‌نین وئردیگی نظرلری گؤزدن کئچیرمیش و آلینان نتیجه‌لری بوُ قطعنامه‌ده نشر ائتمگه قرار وئرمیشدیر. رأیلرین تدقیقی و ایستاتیستیک شکلینه سالینماسی و قطعنامه‌نین حاضیرلانماسی اوُچون سمینارین عوُمومی توْپلانتی‌سیندا گیزلی رأی اساسیندا اوُچ نفردن عیبارت بیر علمی کوْمیسیون سئچیلمیشدیر (حوُرمتلی بهزاد بهزادی، علیرضا صرّافی و محمد رضا هیئت). بو اوُچ نفر، سمینارین باشقانی و دبیری‌نین ایشتیراکی ایله بیرگه چالیشاراق سمینارین قطعنامه‌سینی حاضیرلامیش و علمی هئیأته بیلدیرمیشلر. گؤره‌جگینیز کیمی بوُ قطعنامه‌ده داها چوْخ آلینما سؤزلر اؤزرینده یئنی قرارلار وئریلمیش و تۆرکجه سؤزلرین یازیلماسیندا چوْخ آز دَییشیکلیکلر آپاریلمیشدیر.

اوُمود ائدیرم کی، گله‌جک سمینارلاریمیزدا اوْرتوقرافی ایله برابر دیلیمیزین اؤزللیکلری ده تدقیق اوْلونسون و موُباحیثه‌لی حیصّه‌لر اؤزرینده قطعی قرارلار وئریلسین.

بوُ سمینارین حاضیرلانماسی، آپاریلماسی و سوْن قرارلارین آلینماسی و نشره حاضیرلانماسیندا ان چوْخ امگی کئچن حوُرمتلی علمی هئیأت عوُضولرینه، اوُزاق یوْللاردان گلن یازیچی و شاعیرلریمیزه، سمیناری حاضیرلایان و ایداره ائدنلرین هامیسینا خوُصوصی ایله حوُرمتلی زحمتکش دبیریمیز موُهندیس رفرفه و علمی کوْمیسیونون عوُضولرینه قلبی تشکّورلریمی بیلدیریرم. فرقلی فیکیر و سلیقه‌لره صاحیب اوْلان و ایللر بوْیو اؤز سلیقه‌لری ایله اثرلر یاراتدیغی حالدا سمیناریمیزدا ایشتیراک ائدیب، ایملامیزدا بیرلیک یاراتماق اوُچون اکثریّتین رأیینه قوْل چکن و اؤز اوُسلوبونو موُدافیعه ائتدیگی حالدا، آلینان قرارلاری اؤز یازیلاریندا اؤرنک گؤتوره‌جگینه سؤز وئرن حوُرمتلی اوُستاد بهزادی و دیگر عالیملریمیزه شوُکران دوُیغولاریمی بیلدیرمگی اؤزومه وظیفه ساییرام. تانری اؤز حیمایه‌سینی بیزدن اسیرگه‌مه‌سین.

دوُکتور جواد هیئت *(سمینارین باشقانی)*

تهران، مهر ۱۳۸۰

اوُلو تانری‌نین آدی ایله

تۆرک دیلی یازی قۇراللاری

بیرینجی و ایکینجی اوْرتوقرافی سمیناری‌نین آلدیغی قرارلار

۱ ـ الیفبامیزین آدی

الیفبامیزین آدی «تۆرک الیفباسی»ـ دیر، آنجاق فرقلندیرمه زامانی «عرب کؤکلو تۆرک الیفباسی» دا دئییله بیلر.

۲ ـ سسلیلرین یازیلیشی

A	آ ا	آغیز، آتا، آدا
I	ایٛ یٛ یٛ	ایٛلدیریم، قیٛز، دیٛرناق، آییٛ ، داریٛ
O	اوْ وْ	اوْغوز، سوْن، دوْن
U	اوُ وُ	اوُجوز، بوُروق، دوُز
Ə	ا ه ـه	ال، اپریمک، سپه‌له‌مک، دده، ننه
E	ائـ ئـ ئ	ائو، گئتمک، یئمک، یئ، دئ
Ö	اؤ ؤ	اؤرنک، گؤن، اؤن
Ü	اۆ ۆ	اۆچ، گۆن، دۆنن
İ	ایـ یـ ی	ایکی، بیز، دیز، دلی، دری

صاییتلرین یازیلیشی اۆزرینه قئیدلر:

۲/۱ – Ə سسی‌نین یازیلیشی

بو سسین یازیلیشی عئینی نتیجه‌نی تؤره‌دن ایکی قایدا اساسیندا تنظیملنیر: مورفم قایداسی ، هیجا قایداسی.

الف – مۆرفم قایداسینا گؤره، بو سسین یازیلیشی کلمه‌لرین باشلانغیجینا و مۆرفملرین سوْنونا محدودلاشیر و مۆرفملرین اوْرتاسیندا یازیلمیر. قئید ائتمک لازیمدیر کی:

ـ بوُ سس کلمه‌لرین باشلانغیجیندا «**ا**» بیچیمینده، مۆرفملرین سوْنوندا ایسه «**ـه، ه**» حرفی‌نین موافیق فوْرمو ایله یازیلاجاق: **گؤزله‌مه‌دی، اسیرگه‌مک، دسته‌له‌مک، وظیفه‌لی**.

ـ بیر هیجادان آز اوْلان مۆرفم اؤزوندن قاباقکی مۆرفمله بیرلشیب، واحید بیر مۆرفم کیمی چیخیش ائده‌جک: **ایزله‌مک ⇦ ایزلنمک، ایشله‌مک ⇦ ایشلتمک.**

ـ بیر هیجادان آز اوْلان موْرفم منسوبیت شکیلچیسی اوْلسا، یئنه ده موْستقیل موْرفم کیمی چیخیش ائده‌جک: ***دده‌م، اؤنرگه‌ن، وظیفه‌م.***

ب ـ هیجا قایداسینا گؤره، بوْ سسین یازیلیشی کلمه‌لرین باشلانغیجینا و هیجالارین سوْنونا محدودلاشیر و هیجالارین اوْرتاسیندا یازیلمیر، کلمه‌لرین باشلانغیجیندا «***ا***» بیچیمینده، هیجالارین سوْنوندا ایسه «***ـه، ه***» حرفی‌نین موافیق فوْرمو ایله یازیلیر.

قئید ائتمک لازیمدیر کی:

ـ همین سس بیرینجی هیجانین سوْنوندا گلسه، یازیلمیر: ***گتیرمک، درین، دلی.***

ـ کلمه ساده‌جه بیر هیجادان تشکیل اوْلسا، یئنه ده هیجانین سوْنوندا یازیلیر: ***نه، ده.***

ـ *کؤکلرین و شکیلچیلرین ایملاسی‌نین ثابیت قالماسی اساس گؤتورولور*: ***گل، گلن، گلنیم*** (***گله‌نیم*** یازیلمامالیدیر). کؤکلرین و شکیلچیلرین ثابیت قالما اصلی هیجا و موْرفم آنلاییشینی بیرـ بیرینه یاخینلاشدیریر و اوْنلاری واحید بیر آنلاییشا چئویریر.

هر حالدا بوْ سسین یازیلمادیغی یئرلرده چاشقینلیق احتمالی اوْلسا، فتحه حرکه‌سی (ـَـ) علامتیندن فایدالانماق اوْلار.

آیری، دَیَر، دَوه.

آشاغیداکی جدولده گؤروندوگو کیمی بوْتون کلمه‌لرین یازیلیشی هر ایکی قایدا اساسیندا عئینی بیچیمده اوْلور:

اساس کلمه	موْرفم اساسیندا	هیجا اساسیندا	میثاللار
چؤرک	چؤرگیم	چؤرگیم	*حالال چؤرگیم بو سوْفره‌نین ایشیغیدیر.*
گلن	گلنی	گلنی	*هر گلنی قارداش تانیمازلار.*
گؤزل	گؤزلیم	گؤزلیم	*گؤزلیم،گؤزلری‌نین صؤحبتی هر یاندا اؤلور. - واحید*
گوْلش	گوْلشه‌جک	گوْلشه‌جک	*بوگۆنکو یاریشدا ایکی ایدمانچی بیر داها گوْلشه‌جک.*
تبریز	تبریزدنم	تبریزدنم	*یوْلداشیم دا تبریزدندیر، من ده تبریزدنم.*
گلسه	گلسه‌یدی	گلسه‌یدی	*قارداشیم تبریزدن گلسه‌یدی، بیرلیکده مشهده گئدردیک.*
گلمک	گله‌جک	گله‌جک	*آتام بو آخشام تبریزدن گله‌جک.*
گلمک	گلجک	گلجک	*آتام تبریزدن گلجک مشهده یوْلا دوْشدو.*
گلمک	گله‌لی	گله‌لی	*آتام تبریزه گله‌لی ۲ آی اوْلور.*

ـ بیر کلمه‌نی کسکینلیکله موْرفملره آییرماق موْمکون اوْلماسا، ایملا هیجا اساسیندا قوٗرولمالیدیر: ***گؤبه‌لک، چییه‌لک، کپه‌نک، یئلپه‌نک، کؤنده‌لن، کلبه‌جر، چته‌نه، گؤره‌لیم، گؤزله یه‌لیم، بیله‌رک، گله‌نک.***

۲/۲- **E** سسی

ـ بو سس تۆرک سؤزلری‌نین هر یئرینده آشاغیداکی علامتلرین موافیق فوْرمو ایله ایفاده اوْلاجاق:

ائـ	ئـ	ئ

میثال اوْچون:

ائشیدیرم	دئمه‌میشم	گئدیرم	یئ	دئ

ـ بوٗ سس آلینما کلمه‌لرین باشلانغیجیندا و اوْرتاسیندا یازیلماز، آنجاق چاشقینلیق احتمالی اوْلان یئرده، « ـــِ » حرکه‌سیندن فایدالانماق اوْلار:

انرژی	المِنت	تلویزیون	تکنولوژی	تِست

احسان	علم	حکایه	فاتح	قانع	نهضت	عشق

ـ بوٗ سس Y سسی‌نین جواریندا گلیرسه، ایستر آلینما، ایسترسه اؤز سؤزلریمیزده موْطلق یازیلمالیدیر: ***قئید، مئیل، سئیر، شئیدا، گوْنئی، سئیرک، حئیرت، غئیرت، جئیران، تقی‌یئف، یئکوٗن، ویئتنام، هئیأت.***

ـ همین سسی اصلینده İ سسی، بیزده ایسه E سسی ایله ایفاده اوْلان فارس و عرب‌کؤکلو کلمه‌لرده ده یازماق لازیمدیر:

تسبئح	*قبئح*	*سفئه*	*بئچارا*	*بئساواد*	*پئشواز*	*پئشکش*

۲/۳ ـ I سسی‌نین دیاکریتیک علامتینی یازماغا گرک یوْخدور: ***آغیز، قاییق.*** آنجاق فرقلندیرمه ضرورتلرینه گؤره اوْنون ساده‌جه اوْشاق درسلیکلری، یاد سؤزلر و فولکلورا عایید اوْلان متنلرده یازیلماسی تؤوصیه ائدیلیر.

۳ـ سس‌سیزلرین یازیلیشی

سس‌سیز فوْنملری تمثیل ائدن حرفلر آشاغیداکیلاردان عیبارتدیر کی، کلمه‌نین هر یئرینده اؤزونه مخصوص فوْرمدا یازیلیر:

ب B	پ P	ت (ط)T	جC	چÇ	خX
دD	رR	ز(ذ، ظ، ض)Z	ژ J	س(ث، ص)S	شŞ
غ Ğ	قQ	فF	کK	گG	لL
م M	نN	ه(ح)H	و V	یY	

میثاللار: ***بوْلود، توْپ، جام، چرچی، خاچ، دره، سوْن، زوْر ، ژاله، شانس، آغا، قاییق، گؤنش ، لاله، من، نئجه، هارا، ائو، یاشار.***

ایضاح: *پارانتز ایچینده گؤستریلن حرفلر آنجاق عرب کؤکلو سؤزلرده، بعضاً ده فارسجا سؤزلرده یازیلیر، میثال اوْچون:*
ظالیم، اذیّت، ضربه، ثوْریّا، صاباح، صوْلح، حوْرییّت، مدّاح، صرّاف، طلیعه، گوْذشت، ایصفاهان.

صامیتلرین یازیلیشی اؤزرینه قئیدلر

۳/۱ ـ عربجه سؤزلرین یازیلیشیندا عرب دیلینه مخصوص اوْلان صامیتلر قوْروناجاق:

طلیعه	ثوْریّا	صاباح	ظارافات	مدّاح	ضربه	ظوْلم	صرّاف

۳/۲ ـ V صامیتی ساده‌جه (و) بیچیمینده یازیلیر و هئچ بیر دیاکریتیک علامتی یوْخدور، میثال: ***وارلیق، سئوگی.***

۳/۳ ـ H صامیتی (هـ ـهـ ه ـه) بیچیمینده یازیلیر و هئچ بیر دیاکریتیک علامتی یوْخدور، میثال: ***همیشه، ساهمان، مئه، شئه، آللاه، هله.***

۳/۴ ـ Y صامیتی ساده‌جه (یـ ی) بیچیمینده یازیلیر و هئچ بیر دیاکریتیک علامتی یۇخدور، میثال: ***یایلیق، بایرام، آی.***

۳/۵ ـ ایکی İ سسی‌نین آراسیندا گلن Y سسی «گ» (یۇمشاق گ) ایشاره‌سی ایله یازیلمالیدیر، میثال: ***ایگید، ایگیرمی، چیگین، گتیردیگیم.***

۳/۶ ـ کلمه‌نین گۆرونوشونو ساخلاییب، کۆکونو ایتیرمه‌مک اۆچون «ک» حرفی ایکی سسلی آراسیندا قالیب «ی» سسینه چئوریلدیگی زامان «گ» ایله یازیلمالیدیر، میثال: ***چؤرگیم، گله‌جگیم، گۆروندوگو، شاعیرلر درنگی.***

۳/۷ ـ K (قالین ک) صامیتی: یاد دیللردن دیلیمیزه کئچن قالین K ـ لی کلمه‌لر «ک» ایله یازیلمالیدیر، میثال: ***دۇکتور، دمۇکراسی، کاراکتر***

۳/۸ ـ عرب کۆکلو کلمه‌لرین سۇنوندا اصلینده «ع» حرفی ایله ایفاده اۇلان و بیزده H سسینه دؤنموش اۇلان فونم ***«ح»*** حرفی‌نین موافیق فورمو ایله یازیلاجاق: ***ماتاح، طاماح.*** همین سس کلمه‌لرین اۇرتاسیندا ***«هـ»*** حرفی‌نین موافیق فۇرمونا چئوریله‌جک: ***فهله.***

۳/۹ ـ تلفّۆظوندن آسیلی اۇلمایاراق، یابانچی کلمه‌لرین باشـلانـیـشـیـنـدا و بعضاً اۇرتاسیندا «ق» کیمی سسلنن «غ» حرفی اۇلدوغو کیمی یازیلاجاق:

غریب	غزل	غم	افغان

۳/۱۰ ـ فارس کلمه‌لرینده‌کی ***«گ»*** حرفی بعضاً ***«ق»*** کیمی تلفّۆظ اۇلدوغونا باخمایاراق اۇلدوغو کیمی یازیلاجاق:

کارگاه	آگاهی	دانیشگاه	آبگوشت	گوٚماشتا

۴ ـ قوٚشا سسلر

۴/۱ ـ خارجی کلمه‌لرده İA و İO و İU سس قۇرولوشونون ایچینده عمله گلن بـیـتـیـشـدیریجی صامیت ***«ی»*** حذف ائدیلیب، کلمه ساده‌جه بیر ***«ی»*** ایله یازیلاجاق:

رادیۇ	بیۇلوژی	کیۇسک	دیالکتیک	نیویۇرک	آشیان	ریا	شیار
باریۇم	نیۇزویک	خیاوان	میانپور	ریاضی	سیاست	ضیالی	خیار

۴/۲ ـ SP و ST و ŞP و ŞT و SK قوٗشا صامیتلر ایله باشلانان کلمه‌لرین اوّلینه «ای» حیصّه‌سی آرتیریلمالیدیر:
ایسپورت، ایستالین، ایستانسیا، ایستراسبورق، ایستئیک، ایسکنر، ایشتوتقارت، ایشنیتسل.

۵ ـ *تشدید علامتی.* عرب کؤکلو کلمه‌لرده تشدید علامتی قوٗرونمالیدیر، آنجاق تۆرکجه سؤزلرده و اوٗروپا سؤزلرینده تشدید ایشلنمز:

مۆکمّل	*ادبیّات*	*موفّقیّت*	*مدنیّت*	*دوٗققوز*	*اوٗتللوٗ*

۶ ـ *تنوین علامتی.* عربجه سؤزلرین یازیلیشیندا لازیم اوٗلان یئرده تنوین علامتیندن ایستیفاده اوٗلمالیدیر و تنوینین یازیلیشی آشاغیدا گؤروندوگو کیمی اوٗلاجاق:

مثلاً	*اعتباراً*	*قصداً*	*سهواً*	*قطعیاً*	*عملاً*

۷ – *همزه‌لی کلمه‌لر حاقّیندا*

۷/۱ ـ کلمه‌نین سوٗنوندا گلن ساکین همزه Ə سسیندن سوٗنرا گلسه، ***«أ»*** بیچیمینده یازیلاجاق:

منشأ	*مبدأ*	*ملجأ*

۷/۲ ـ همین نؤوع همزه U سسیندن سوٗنرا گلسه، ***«ء»*** بیچیمینده یازیلاجاق: ***سوٗء***.
۷/۳ ـ همین نؤوع همزه A سسیندن سوٗنرا گلسه، تلفّوظده غیرـ فعال اوٗلدوغونا گؤره یازیلمایاجاق:

اینشا	*ایملا*	*ایجرا*	*ایبتیلا*	*انبیا*	*اوٚولیا*

۷/۴ ـ A سسی ایله سسلنن همزه ***«آ»*** بیچیمینده یازیلاجاق، آنجاق مدّ علامتی‌نین یازیلماغی چاشقینلیق احتمالی اوٗلان یئرده گرکلیدیر:

سؤال	مؤاخیذه	مبدآت	اینشاآت	مآل	مآب

۷/۵ ـ Ə سسی ایله سسلنن همزه «أ» بیچیمینده یازیلاجاق:

جۆرأت	تأسّوف	هئیأت	مسأله	نشأت

۷/۶ ـ آنجاق بوْ Ə سسی کلمه‌نین سوْن سسی اوْلسا، همزه «ئـ» بیچیمینده یازیلاجاق:

نشئه	تؤوطیئه

۷/۷ ـ İ سسی ایله سسلنن همزه «یـ» حرفی ایله ایفاده اوْلاجاق:

رییس	فدایی	جرایید	ایسراییل	کابینات	داییر

قئید: ***منشأ، اینسانین منشأیی، مبدأ، سفریمیزین مبدأیی*** کیمی کلمه‌لر گؤروندوگو کیمی یازیلمالیدیر.

۷/۸ ـ همزه O و U و E سسلری‌نین بیری ایله سسلنیرسه، «ئـ» بیچیمینده یازیلاجاق:

ناپلئون	ژئوْپوْلیتیک	زئوْس	دوئل	سوئد	نوئل	شوئوْن
کلئوْپاترا	مائوْ	روئوْس	ایدئوْلوژی	نئوْن	آئوْرت	مسئوْل
آرکئولوژی	رئوْف	داخائوْ	ایشترائوْس	سئول	چائوشسکو	تئولوژی

۷/۹ ـ E سسیندن سوْنرا گلن همزه «ئـ» بیچیمینده یازیلاجاق: ***تئاتر، رئال، نئاندرتال، پروتئین (پروتیین).***

۷/۱۰ ـ Ö و Ü سسیندن سوْنرا گلن همزه یازیلمایاجاق:

مؤمین	لؤلؤ	مؤدّب	مؤنّث	مؤلّیف	مؤسّیس	مؤثّیر

۷/۱۱ ـ اۇروپادان آلینما کلمه‌لرده‌کی ae سسلری بیزده «آیـ » بیچیمینده ایفاده اۇلمالیدیر: aeroport آیروپورت، aeroplan آیروپلان.

۷/۱۲ ـ تنوین قبول ائدن همزه بۇرادا گۆروندوگو کیمی یازیلمالیدیر: ***جۆزئاً ، ایستیثنائاً.***

۸ ـ شکیلچیلرین یازیلیشی

۸/۱ ـ شکیلچیلر عۆمومیتله کۆکلره بیتیشیک یازیلیر: ***گلمیشم، گلدیلر، ائللر، گۆزلدیر.***

۸/۲ ـ «می» و «مو» سؤال شکیلچیلری اۇرتادا بیتیشیک، سۇندا ایسه یان‌ـ یانا یازیلمالیدیر: ***گلدی‌می؟ گئتندی‌می؟***

ای بیقرار سینه‌ده، نشترمیسن، نه‌سن؟ پیکانمیسان، کۆنولموسن، اخگرمیسن، نه‌سن؟ (قۇوسی تبریزی).

۸/۳ ـ «دا» و «ده» نیطق حیصّه‌لری شکیلچی کیمی ایشلندیگی زامان بیتیشیک، یۇخسا آیری یازیلیر: *بۇ سۆالین جاوابی* ***منده‌دیر.*** *حسن* ***ده*** *گلدی، من* ***ده.***

۸/۴ ـ کلمه‌لری بیتیشدیریجی صامیتله باشلانان شکیلچیلردن قاباق پارچالاماق تۆوصیه اۇلور: ***موسیقی‌سی، قالمالی‌یام، قالمالی‌ییق، دئمه‌لی‌یم، دئمه‌لی‌ییک، فیضولی‌یه.***

باشقا میثاللار:

نین، نئین	یه، یا	ییک، یئق	ییر، یئر	یئف	یئوا
ننه‌نین، تملی‌نین	*علی‌یه، ماهنی‌یا*	*دئمه‌لی‌ییک، قالمالی‌یئق*	*لنگی‌ییر، داشی‌یئر*	*تقی‌یئف*	*تقی‌یئوا*

۸/۵ ـ اۇزون کلمه‌لرین یازیلیشینی آسانلاتماق اۆچون دۆرد و داها چۇخ هیجالی کلمه‌لر سسلی ایله بیتن مۇرفمدن سۇنرا پارچالانا بیلر، آنجاق آرالاریندا فاصیله اۇلمامالیدیر: ***مۇسیقی‌چیلر، بیزیمکی‌لر.***

۸/۶ ـ بیر کلمه‌ده عئینی صامیت یا بنزر صامیتلر آردیجیل شکیلده اۆچ دۆنه تیکرار اۇلورسا، کلمه ایکی مۇرفم آراسیندا پارچالانا بیلر، آنجاق بیر کلمه‌نین مۇختلیف حیصّه‌لری یان‌ـ یانا یازیلمالیدیر، میثال اۆچون: ***سس‌سیز***

۸/۷ ـ مۇرفملرین قۇووشاغیندا عئینی حرف یا اۇخشار حرفلر تیکرار اۇلورسا و او ایکی حرفین بیرینجیسی ساغدان مۆتّصیل یازیلمیشسا، کلمه‌نی همین یئرده پارچالاماق تۆوصیه اۇلور:

نسیل‌لر	*منیم‌میش*	*دیل‌لنمک*

آشاغیداکی میثاللاردا صامیتین ساغ طرفدن آیری یازیلدیغینا گؤره سوْل طرفدن موْتصیل یازیلماسی تؤوصیه اوْلونور:

اللر	داممیش	آشسیز	گؤللنمک

۸/۸ ـ باشقا دیللردن آلدیغیمیز بو حیصّه‌لر قوْشولدوغو سؤزه بیتیشیک یازیلاجاق:

کار(صنعتکار)	خانا(کیتابخانا)	دار(محصولدار)	گاه(دانیشگاه)
کده(دانیشکده)	بئـ (بئکار)	پاز(آشپاز)	باز(قوْشباز)
بر(دیلبر،سیمینبر)	جو(دانیشجو،صوْلحجو)	ایزم(متابوْلیزم)	پئش(پئشواز)
کش(قایغیکش)	گر(میسگر)	زده(غربزده)	خواه(ترقیخواه)
نامه(شیکایتنامه)	زن(لافزن)	خوْر(روْشوتخور)	دان(نمکدان)
یستان(دشتیستان)	زادا(ملیکزادا)	سن (سنتز)	هم(همصؤحبت)
اوْف (حسنوف)	اوْوا (حسنوْوا)		

۸/۹ ـ باشقا دیللردن آلدیغیمیز آشاغیدا قئید ائدیلن حیصّه‌لر موْستقیل و قوْشولدوغو سؤزه یاخین یازیلاجاق:

شوْناس(آذربایجان‌شوْناس)	پرست(وطن‌پرست)	طلب(شؤهرت‌طلب)
فوْروْش(فضل‌فوْروش)	آنتی(آنتی‌کوْمونیست)	پرور(قوْناق‌پرور)
	پان(پان‌عربیزم)	

۹ -کلمه‌لرین یازیلیشی

۹/۱ ـ ***«مدنیّت»، «ادبیّات»، «سویّه»، «قیمت»، «صحیّه»، «ویئتنام» و «کیئف»***کیمی آلینما سؤزلرده ایشلنن İYY سس ترکیبی و İY سس ترکیبی بورادا گؤروندوگو کیمی ییغجام شکیلده و ساده‌جه بیر ***«ی»*** ایله (و لازیم گلسه، بیر تشدید علامتی آرتیرماقلا) ایفاده اوْلاجاق.

۹/۲ ـ اوْروپا دیللریندن آلینمیش کلمه‌لر عوٌمومیتله فرانسیز تلفّوظو ایله یازیلاجاق: ***رداکسیوْن، ناسیونال، انرژی.***

۹/۳ ـ اوْریژینال ایملاسی G ایله یازیلان و آذربایجان لاتین الیفباسیندا Q ایله ایفاده ائدیلن سس بیزده «ق» ایله یازیلاجاق: ***اوْرتوقرافی، قرامر، قاز.***

۹/۴ ـ تۆرک سؤزلری‌نین باشلانیشینداکی I فوْنمی قوْروناجاق (İ سسینه چئوریلمه‌یه‌جک):

ائشیق	*ائلدیریم*	*ائلیق*	*ائلغیم*	*ائلخی*

دیقّت: ***ایراق، ایلان، اینام*** کیمی کلمه‌لر بو قایدادان قیراقدا قالیر.

۹/۵ ـ بۇ قرارنامه‌ده‌کی قئیدلری نظرده توْتماق شرطی ایله بۆتون یابانچی کلمه‌لر فونتیک شکیلده یازیلاجاق:

مۆشکول	مۆزد	مۆنتظم	مۆسابیقه	مۆرتّب	مۆبتدا
ایستیقلال	ایمام	اینسان	اینقیلاب	ایقرار	ایشتیاق
مۆباریزه	مۆناظیره	مۆناسیب	مۆختلیف	مۆنحصیر	مۆعاصیر
علم	عشق	احسان	قئید	مئیل	شئیطان
مۆعلّیم	مۆهندیس	مۆلّیف	مۆدّب	مۆثّیر	مۆنّث
ظالیم	لازیم	نائیل	قادیر	خاریج	باریز
منافع	محافیل	مکاریم	منازیل	کواکیب	مۆعتدیل
تۆهمت	مۆهنت	حۆرمت	صۆحبت	شۆهرت	حۆکم
تلویزیون	تلفون	کافه	باله	فۏتوکوپی	سمینار
ترمومتر	اتیمۏلوژی	اۏکسیژن	آنتی‌تز	ترانشه	لاووازیه
پرۏژکتور	تلکس	المنت	اپیدمی	تئوری	الاستیک
انگلس	رنه دکارت	هرمان هسه	نیچه	قۏته	هاینریش‌هاینه
هلیۏم	سزیۏم	نئۏن	مۏلکۏل	سئۏل	رئالیزم
ورزیش	گردیش	یادیگار	مۏرداد	اۏردیبهیشت	ایسفند

۹/۶ ـ صاییتلری تمثیل ائدن دیاکریتیک علامتلرین یازیلیشی ساده‌جه کلمه‌نین بیرینجی هیجاسیندا گرکلیدیر: ***گۆرونوش، اۏغوز، دۆیون .***

آنجاق مۆبتدیلر اۆچون بو علامتلرین هر یئرده یازیلیشی تۆوصیه ائدیلیر: ***گۆرۆنۆش، اۏغۇز، دۆیۆن.***

۹/۷ ـ فارسجا و عربجه شخص آدلاری‌نین یازیلیشیندا اۏریژینال ایملا قۏرونمالیدیر: ***محمّد، حسین، ابوالقاسم، منوچهر، کاظم، عبدالناصر، سعودالفیصل، کبری، ساعد، هیئت.***

۹/۸ ـ دۏغمالاشمیش عرب و فارس منشألی شخص آدلاری اوْز ایملامیزلا یازیلا بیلر: ***علسگر، فاطما، حۆسئن، ایرضا، ممّد.***

۹/۹ ـ جوْغرافی آدلاری ایراندا ایشلندیگی کیمی، آنجاق ایمکان داخیلینده اوْز تلفّۆظوموزه اوْیغون شکیلده یازیلاجاق: ***لهیستان، اۆزبکیستان، هیندوستان، لوْبنان، اوْتریش، توْرکیه، کوْردوستان.***

۹/۱۰ ـ سوْن عصرده غرض اوْزوندن یا بیلگی چاتیشمازلیغی سببیندن دَییشدیریلمیش یئر آدلاری ایمکان داخیلینده اوْریژینال شکیلده یازیلاجاق: ***توْفارقان، سئیيدآوا، ساییین قالا، سوْلدوز، آخما قایا.***

۹/۱۱ ـ فارسجادا ایشلنمکده اوْلان توْرک سۆزلری اوْز ایملامیزلا یازیلاجاق: ***بوْشقاب، اوْتو، شوْلوق، اوْمود، قوْلدور.***

۹/۱۲ ـ سیرا سایلار و ایسمین موختلیف حاللاریندا و منسوبیت فوْرموندا چیخیش ائدن سایلار آشاغیدا گؤروندوگو کیمی یازیلمالیدیر:

کاتقوْری	یازیلیش طرزی				میثاللار
سیرا سایلار	۲- جی	۳- جو	۶- جی	۹- جو	۱۳۷۹- جو ایل
تأثیرلیک حال	۱۱- ی	۱۲- نی	۱۳- ۆ	۶- نی	۱۲- نی چاغیرین
یئرلیک حال	۱۱- ده	۱۲- ده	۶- دا	۹- دا	ساعات ۱۱- ده
یؤنلوک حال	۱۱- ه	۱۲- یه	۶- یا	۹- ا	۱۲- یه خبر وئرین.
چیخیشلیق حال	۱۱- دن	۱۲- دن	۹- دان	۶- دان	ساعات ۱۱- دن قاباق
ییه‌لیک حال	۱۱- ین	۱۲- نین	۴- ۆن	۵- ین	ساعات ۱۱- ین یاریسی
منسوبیت فوْرمو	۱۱- ی	۱۲- سی	۹- و	۷- سی	خوْردادین ۷- سی

۹/۱۳ ـ دوْغمالاشمیش خارجی کلمه‌لر اوْرتوقرافیده توْرک سۆزلری کیمی چیخیش ائده‌جک: ***موْغایات، هامبال، باریت، میْزی، آبیر.***

بوْ کیمی کلمه‌لرین یازیلیشی اوْرتوقرافی سۆزلوگونده وئریله‌جکدیر.

۱۰ - مۆرکّب سؤزلر و سوز بیرلشمه‌لری‌نین یازیلیشی

۱۰/۱ ـ مۆرکب کلمه‌لرین ترکیب حیصّه‌لری مۆستقیل، آنجاق یان‌ـ یانا یازیلمالیدیر: ***آغ‌ساققال، آغ‌بییرچک، ککلیک‌اوْتو، قانۇنااوْیغونلوق، گؤزوگؤتورمزلیک، دیک‌باشلیق.***

۱۰/۲ ـ یابانچی مۆرکّب کلمه‌لر بیر لکسیک واحید کیمی دئییل، مۆرکّب کلمه کیمی نظرده تۇتولاجاق. باشقا سؤزله اوْنلارین حیصّه‌لری مۆستقیل، آنجاق یاخین یازیلاجاق:

مؤحنت‌افزا	*دیل‌آرام*	*وطن‌پرست*	*شؤهرت‌طلب*

قئید ائتدیگیمیز کیمی، آشاغیداکی ترکیبلر مۆرکّب سؤز حساب ائدیلیر:

شۆناس(آذربایجان‌شۆناس)	*پرست(وطن‌پرست)*	*طلب(شؤهرت‌طلب)*
فۆروش(فضل‌فۆروش)	*آنتی(آنتی‌کوْمونیست)*	*پرور(قوْناق‌پرور)*
	پان(پان‌عربیزم)	

۱۰/۳ ـ فارسجا سؤز بیرلشمه‌لری‌نین آزی بیر حیصّه‌سی دیلیمیزده تکلیکده معنایا مالیک اوْلسا، اوْنلارین علاقه‌سی «ـِ» اشاره‌سی ایله ایفاده اوْلاجاق، یوْخسا بۆتون ترکیب بیر لکسیک واحید کیمی قبول اوْلاجاق:

سیمای‌ـ شمس	*زۆلف ـ پریشان*	*سوْءِ ـ قصد*	*باده‌ی ـ ناب*
پنبه‌ی‌ـ داغ ـ جۆنون	*غیر ـ مۆمکون*	*ضیدّ ـ اینقیلاب*	*چشم ـ گیریان*

۱۰/۴ ـ فارس و عرب دیللریندن آلدیغیمیز بیرلشمه‌لرده‌کی **«و»** باغلاییجیسی اوْلدوغو کیمی و یا موافیق دیاکریتیک علامت قبول ائده‌رک ایملادا چیخیش ائده‌جک:

گشت و گۆذار	*درد و غم*	*ناله و افغان*
گشت ۆ گۆذار	*درد ۆ غم*	*ناله ۆ افغان*

۱۰/۵ ـ عربجه عیباره‌لر، سؤز بیرلشمه‌لری، آتالار سؤزو و آیه‌لر اوْریژینال ایملاییلا یازیلاجاق:

علی‌الخصوص	*سهل‌الهضم*	*میزان‌الحراره*	*نعوذبالله*
استغفرالله	*انشاالله*	*ماشاالله*	*الی‌آخر*

تۆرک دیلی یازی قۇراللاری

اوْرتوقرافی سمیناری‌نین آلدیغی قرارلارین آنا خطلری

	دۆزگون یازی	یانلیش یازی
۱	گؤزله‌ییرم، گؤره‌جک، ایسته‌میشم	گؤزله‌ییره‌م، گؤره‌جه‌ک، ایسته‌میشه‌م
۲	دلی، گلمک، وئرمرم	ده‌لی، گه‌لمه‌ک، وئرمه‌ره‌م
۳	گؤزل، چؤرک، دیرک، الجک	گؤزه‌ل، چؤره‌ک، دیره‌ک، الجه‌ک
۴	گؤرنیم، گلنیم	گؤره‌نیم، گله‌نیم
۵	تبریزدنم، بوُ شهردنم	تبریزده‌نم، بوُ شهرده‌نم
۶	گؤرمه‌میشم، گؤتورمه‌میشم، گلسه‌یدی	گؤرممیشم، گؤتورممیشم، گلسیدی
۷	یار بیزه قوْناق گله‌جک.	یار بیزه قوْناق گلجک.
۸	بیله‌رک، گله‌رک	بیلرک، گلرک
۹	دده‌م، اوْنرگه‌م، وظیفه‌ن	ددم، اوْنرگم، وظیفن
۱۰	اوْلکه	وْلکه، ئوْلکه
۱۱	ائل، ائو، ائتمک	ئل، ئو، ئتمک
۱۲	ایضاح، ایلان، ایکی	یضاح، یلان، یکی
۱۳	گل چؤرک یئ	گل چؤرک یهٔ، گل چؤرک یئه
۱۴	گئجه، گئدر، دئدیم	گجه، گدر، ددیم
۱۵	انرژی، الکتریک، المنت	ائنئرژی، ائلئکتریک، ائلئمئنت
۱۶	اتنیک، سپتامبر، اپیدمی	ائتنیک، سئپتامبر، ائپیدئمی
۱۷	احسان، اعتیماد، اعتیبار	ائحسان، ائعتیماد، ائعتیبار
۱۸	سِحر، علم، عشق	سئحر، عئلم، عئشق
۱۹	تسبئح، پئشواز	تسبح، پشواز
۲۰	مهربان، مهتر	مئهربان، مئهتر
۲۱	مئیل، قئید، شئی، نئی، یئکوُن	میل، قید، شی، نی، یکوُن
۲۲	سالماق، سوْن، ساققال	صالماق، صوْن، صاققال
۲۳	ترلان، توْیوق، اوْتاق، توْی	طرلان، طوْیوق، اوْطاق، طوْی

	دۆزگون یازی	یانلیش یازی
۲۴	ماهنی، هئیوا، شئه	ماحنی، حئیوا، شئح
۲۵	اییده، گؤیرچین، گؤی	ایگده، گؤگرچین، گؤک
۲۶	دییرمان، دئییل، دییشمک	دگیرمان، دگیل، دگیشمک
۲۷	اَیری، اَیلنجه	اگری، اگلنجه
۲۸	گله‌جگم، چؤرگیم، گؤینگین، الجگیم	گله‌جَیَم، چؤره‌ییم، کؤینه‌یین، الجه‌ییم
۲۹	گؤروندوگو	گؤروندویو
۳۰	دموٗکراسی، دوٗکتور	دموٗقراسی، دوٗقتور
۳۱	غم، غوٗصّه، غریب	قم، قوٗصّه، قریب
۳۲	دؤولت، شؤوکت، دؤوران	دؤلت، شؤکت، دؤران
۳۳	چاققال، ائششک، دوٗققوز	چاقّال، ائشّک، دوٗقّوز
۳۴	عمّه، عطّار، حیصّه، حاقّیندا	عممه، عططار، حیصصه، حاققیندا
۳۵	مثلاً، قصداً، سهواً	مثلن، قصدن، سهون
۳۶	دانیشگاه، آگاهی	دانیشقاه، آقاهی
۳۷	خیاوان، ریاضی، سیاست	خییاوان، رییاضی، سییاست
۳۸	ایسپورت، ایستالین، ایستانسیا	اسپورت، استالین، استانسیا
۳۹	منشأ، مبدأ، ملجأ	منشه، مبده، ملجه
۴۰	مؤمین، رؤیا	مؤءمین، رؤءیا
۴۱	اینشا، ایملا، ایجرا	اینشاء، ایملاء، ایجراء
۴۲	جوٚرأت، هئیأت	جوٚرئت، هیئت، هیأت
۴۳	مائوٚ، شوٚئون، رئوٚف	ماوٚ، شوٚوٚن، رَوٚف
۴۴	رییس، جراید، کایینات	رئیس، جرائید، کائینات
۴۵	موٚلّیف، موٚثّیر، موٚسّیس	مؤلف، مؤثر، مؤسس
۴۶	جوٚزئاً، ایستیثنائاً	جوٚزءً، ایستیثناءً
۴۷	صحیّه، سویّه، ادبیّات	صحییّه، سوییّه، ادبییّات
۴۸	اینسانلار، گوٚنشلر	اینسان‌لار، گوٚنش‌لر

یانلیش یازی	دوْزگون یازی	
گؤزل‌دیر، گلمیش‌دیر	گؤزلدیر، گلمیشدیر	۴۹
تانرینین آدییلا	تانری‌نین آدییلا	۵۰
تانرییا یالوارماق	تانری‌یا یالوارماق	۵۱
دئمه‌لییک	دئمه‌لی‌ییک	۵۲
یئرییر	یئری‌ییر	۵۳
تقییئف، تقییئوا	تقی‌یئف، تقی‌یئوا	۵۴
عاراقچینین من ده دیر.	عاراقچینین منده‌دیر.	۵۵
حسنده گلدی، منده.	حسن ده گلدی، من ده.	۵۶
صنعت‌کار، کیتاب‌خانا، محصول‌دار	صنعتکار، کیتابخانا، محصولدار	۵۷
شیکایت‌نامه، هم‌صۆحبت	شیکایتنامه، همصۆحبت	۵۸
آذربایجانشوْناس	آذربایجان‌شوْناس	۵۹
مشکل، مزد	موْشکول، موْزد	۶۰
استقلال، انسان	ایستیقلال، اینسان	۶۱
مبارزه، معاصر	موْباریزه، موْعاصیر	۶۲
ظالم، لازم، ناظر، شاهد	ظالیم، لازیم، ناظیر، شاهید	۶۳
صحبت، شهرت، حرمت	صۆحبت، شۆهرت، حۆرمت	۶۴
ورزش، گردش	ورزیش، گردیش	۶۵
زوْلفی- پریشان، زوْلف پریشان	زوْلف- پریشان	۶۶
ناله‌یی- بوْلبول، نالۀ بوْلبول	ناله‌ی- بوْلبول	۶۷
آغساققال کیشی، آغ ساققال کیشی	آغ‌ساققال کیشی	۶۸
ککلیک اوْتو، ایت بوُرنو	ککلیک‌اوْتو، ایت‌بوُرنو	۶۹
انبار، قاعده	آمبار، قایدا	۷۰
طاماه، تاماه	طاماح	۷۱
زارافات، ساباه	ظارافات، صاباح	۷۲
طائفه، حمّال، فائده	طایفا، هامبال، فایدا	۷۳
ترک، بیوک، بشقاب	توْرک، بۆیوک، بوْشقاب	۷۴

تعریفلر

اۇرتوقرافی. دیلین دۆزگون یازی قایدالارینی آراشدیران بیلیم ساحه‌سی اۇرتوقرافی آدلانیر.

بیتیشدیریجی صامیت. تۆرک دیلینده ایکی صاییت آردیجیل ایشلنمز و بۇ کیمی دوْروم اوْرتایا چیخینجا، ایکی صاییتین آراسیندا «بیتیشدیریجی صامیت» دئییلن بیر فوْنم چیخیش ائدر. بیتیشدیریجی صامیت داها چوْخ اۆچ شکیلده تظاهۆر ائدیر: س (آتا، آتاسی)، ن (موْسیقی، موْسیقی‌نی)، ی (ماهنی، ماهنی‌یا).

دیاکریتیک علامت. فوْنملرین سس اۇزللیگینی تمثیل ائدن و اوْنلاری بیرـ بیریندن فرقلندیرن علامتلردن عبارتدیر کی، حرفین اۆستونه یا آلتینا آرتیریلار. میثال: **اۇن، اوْن، اؤن** و **اۆن** کلمه‌لری‌نین تلفّوظ فرقینی تمثیل ائتمک اۆچون **«و»** حرفی‌نین اۆستونده قوْیولان آیری‌ـ آیری دیاکریتیک علامتلردن ایستیفاده اوْلونموشدور.

سسلیلر و سس‌سیزلر (صاییتلر و صامیتلر). فوْنملر سسلی (A, I, O, U, Ə, E, Ö, Ü, İ) و سس‌سیز (میثال اۆچون P, T, Ş, K, L و باشقالاری) اوْلماق اۆزره ایکی قوْلا آیریلیر: سسلیلرین تلفّوظونده بو خۆصوصیت وار کی، هاوا جریانی آزاد شکیلده و هر هانسی مانعه ایله قارشیلاشمادان آغیزدان چیخار. سس‌سیزلرین تلفّوظو ایسه هاوا جریانی‌نین مۆعیّن مانعه‌لره راست گلدیگی اساسیندا فوْرمالاشیر.

فوْنم. ایکی کلمه‌نی فرقلندیرن ان کیچیک سس حیصّه‌سیندن عبارتدیر. میثال اۆچون **گؤز** و **کؤز** کلمه‌سینی نظرده توْتاق، بۇ ایکی کلمه‌نی فرقلندیرن جهت اوْنلارین بیرینجی سس حیصّه‌سی‌نین تلفّوظ طرزیندن عبارتدیر. باشقا میثال: **اۆز** و **اؤز** کلمه‌سی.

لکسیک واحید (سؤزجوک). سؤزلوکده قئید ائدیلمگی ضروری اوْلان و ساده بیر معنانی ایفاده ائدن کلمه بیر لکسیک واحید یا سؤزجوک آدلانیر. میثال اۆچون **گلمک** فعلی گؤروندوگو شکیلده سؤزلوگه داخیلدیر، آنجاق **گلمیشدیر** سؤزونو سؤزلوگه داخیل ائتمگه گرک یوْخدور.

موْرفم. هر ساده کؤک یا شکیلچی بیر موْرفم آدلانیر و موْرفم عۆمومیتله ان کیچیک معنا واحیدلری یا قراماتیک وظیفه‌نی تمثیل ائدن حیصّه‌دن عبارتدیر. میثال اۆچون **گتیرمه‌میشم** سؤزونو بو موْرفملره بؤلمک اوْلار: **گتیر+ مه + میش+ ام.** موْرفم آنلاییشینی هیجا آنلاییشی ایله دَییشیک سالماماق لازیمدیر. میثال اۆچون همین سؤزو هیجالارا بو شکیلده بؤلمک اوْلار: **گه + تیر+ مه + می + شم.** گؤروندوگو کیمی موْرفملر همیشه معنالی حیصّه‌لردیر، آنجاق هیجالار معناسیز دا اوْلا بیلر.

هیجا. صامیتلر تکلیکده تلفّوظ ائدیله بیلمز. اوْنلاری تلفّوظ ائتمک اوٚچون یاناشی گئدن صاییتلردن فایدالانماق گرکلیدیر. بئله‌لیکله هر هیجانین اؤزگینده بیر صاییت دایانیر. بیر کلمه‌نی صاییتلرین اساسیندا تلفّوظ ائدیله بیلن مینیموٌم حیصّه‌لره آییرماقدان هیجالار اوْرتایا چیخیر. میثال اوٚچون ***اوٚد*** بیر هیجا، ***قوْچاق*** (قوْ + چاق) ایکی هیجا و ***گلمیشم*** (گل + می+ شم) اوٚچ هیجادان تشکیل اوْلموشدور.

کؤک و شکیلچی. ان کیچیک لکسیک معنا حیصه‌لرینه کؤک و ان کیچیک قراماتیک معنا حیصّه‌لرینه شکیلچی دئییلیر، میثال اوٚچون ***اؤنلوک*** سؤزو ***اؤن*** و ***لوٚک*** حیصّه‌لرینه بؤلونمک اوٚزره بیر کؤک و بیر شکیلچیدن تشکیل اوْلور.

آماری آراشدیرمالار

بیرینجی اوْرتوقرافی سمیناریندان سوْنرا حلّ اوْلمامیش ایملا مسأله‌لرینی آراشدیریب، عوٚمومی فیکیرلری یوْخلاماق اوٚچون سوٚرکلی موٚذاکیره‌لر اساسیندا بیر تکلیف لاییحه‌سی حاضیرلاندی. اوٚسته‌لیک عوٚمومی اوْرتوقرافی سلیقه‌لرینی اؤیرنمک اوٚچون بیر آماری یوْخلاییش ایشی ده دوٚزنلندی. بوْ ایستیقامتده ۶۰ سوْآلدان عیبارت بیر سوْرغو ورقه‌سی تنظیم اوْلدو و سمیناردا ایشتیراک ائدنلره پایلاندی. سوْرغودا، علمی هئیأت داخیل اوْلماقلا، تخميناً ۱۵۰ نفر ایشتیراک ائدیب، موٚعیّن سئچه‌نکلره علامت قوْیماقلا اؤز فیکیرلرینی بیلدیردیلر. سوْرغودا ایشتیراک ائدنلر قاباقجا، یعنی سمینارین گئدیشی ایله یاناشی، بوْ فیکیرله تانیش اوْلموشدولار کی، هر سوْآل سمبوْلیک بیر ماهیّت داشیماقدادیر، باشقا سؤزله، هر سوْآل موٚعیّن بیر کلمه‌نین یازیلیشیندان داها چوْخ، بللی بیر ایملا سلیقه‌سینی تمثیل ائدیر.

سوْرغو ورقه‌لرینده ایفاده اوْلونان فیکیرلر «مایکروْسافت اِکسل» بیلگی‌سایار برنامه‌سی واسیطه‌سی ایله تحلیل ائدیلدی و موٚعیّن نتیجه‌لر اله گلدی کی، الینیزده‌کی «توٚرک دیلی یازی قوْراللاری» جوٚزوه‌سی‌نین تملینی تشکیل ائتمکده‌دیر. قئید ائتمک لازیمدیر کی، سمینار اؤز قرارلارینی علمی

هئیأتین وئردیگی جاوابلار اساسیندا تنظیمله‌میشدیر، آنجاق آلینان آمار اساسیندا، عۆمومی دۆشونجه ایله علمی هئیأتین فیکیرلری تقریباً عئینی نتیجه‌لری گؤسترمکده‌دیر.

بعضی اوْرتوقرافی مسأله‌لری حاقّیندا مۆعیّن بیر سلیقه‌نین کسکین اکثریّت قازانماسی قطعی قرارلار چیخارماغا اوْیغون شرایط یاراتدی. میثال اۆچون **ترلان** سؤزونو ۹۹ فاییز همین شکیلده، بیر فاییز ایسه **طرلان** بیچیمینده یازماغا طرف چیخمیشدیلار. بوْ ایسه تۆرک سؤزلرینده عرب دیلینه مخصوص صامیتلرین ایشله‌دیلمه‌مه‌سی حاقّیندا فیکیر بیرلیگینی گؤستریردی. بوْنا بنزر دوْروم ***انرژی، الکتریک ، المِنت ...*** کیمی اوْروپا سؤزلری‌نین یازیلیشی مسأله‌سینده ایدی. بوْ کیمی کلمه‌لرین یازیلیشینی ۷۱٪ یوْخاریداکی شکیلده، ۲۹٪ ایسه ***ائنئرژی، ائلئکتریک، ائلئمئنت...*** شکلینده یازماغی اوْیغون گؤرموشدولر. گؤروندوگو کیمی بوْرادا دا کسکین بیر اوْرتوقرافی سلیقه‌سی اوْرتایا چیخمیشدیر.

آنجاق بیر نئچه مسأله حاقّیندا بئله بیر کسکین اکثریّت اله گلمه‌میشدیر. بوْنلاردان «واو معدوله» آدلانان ایملا مسأله‌سی و قوْشا صامیتله باشلانان یابانچی کلمه‌لرین (پلان، پروقرام، کرونولوژی) یازیلیشینی قئید ائتمک اوْلار. علمی کوْمیسیون بوْ کیمی ایملا مسأله‌لری حاقّیندا قرار چیخارماغی گله‌جک سمینارلارا بوْراخماغی اوْیغون گؤرموشدور.

عزیز اوْخوجولاری آلینان قرارلارین دایاندیغی اساسلارلا داها آرتیق تانیش ائتمک اۆچون سؤزوگئدن تحلیللرین اؤنملی حیصّه‌لری گله‌جک صحیفه‌لرده شماتیک شکیلده درج ائدیلمیشدیر.

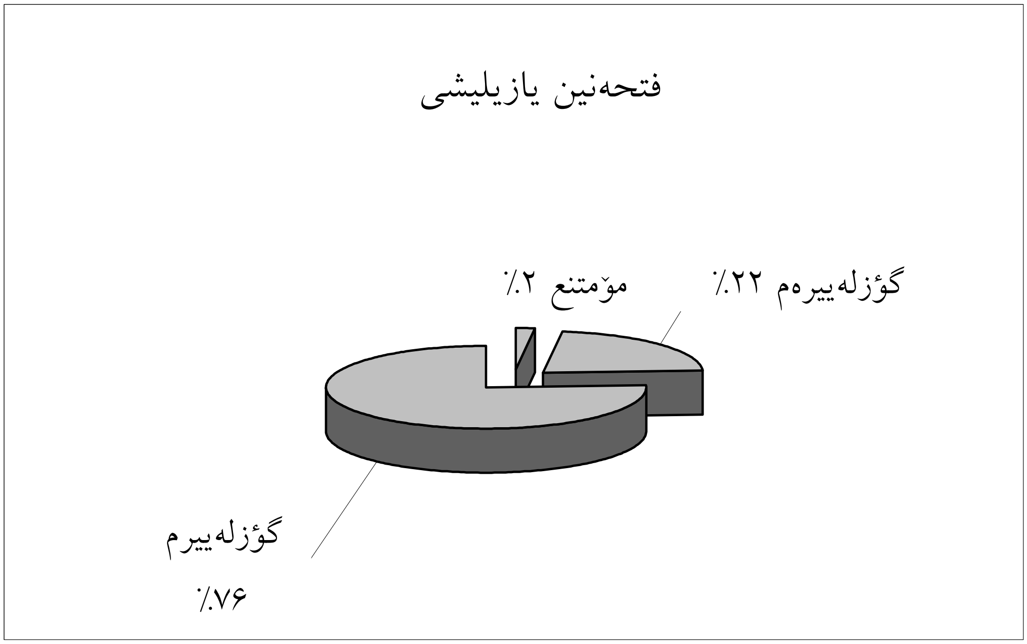
فتحه‌نین یازیلیشی
مۆمتنع ۲٪
گۆزله‌ییره‌م ۲۲٪
گۆزله‌ییرم
٪۷۶

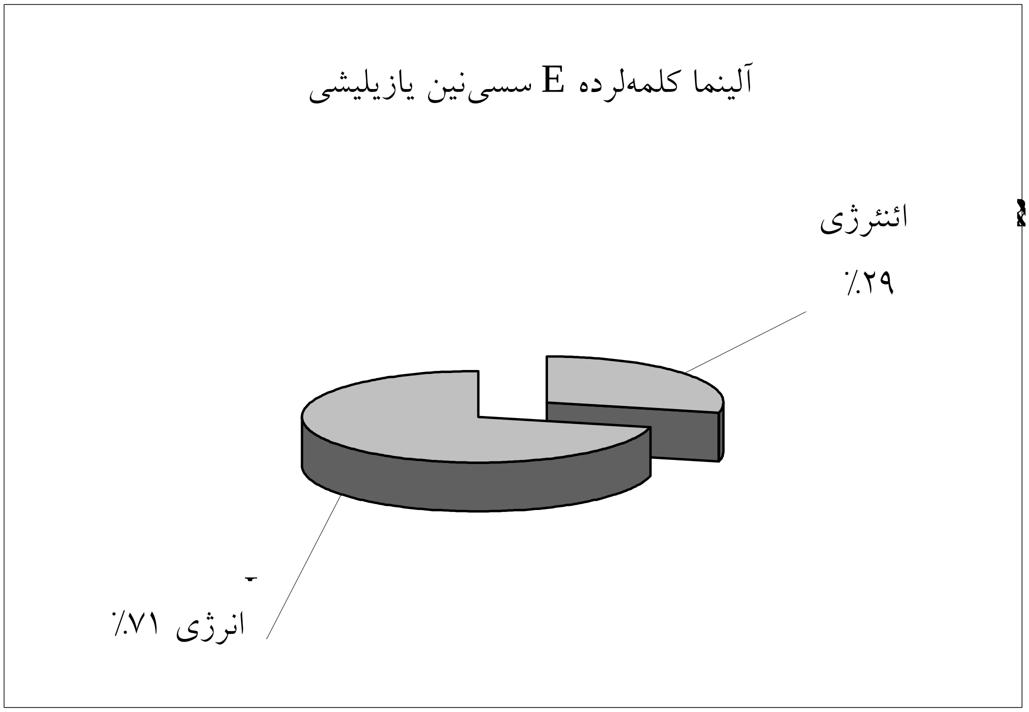
آلینما کلمه‌لرده E سسی‌نین یازیلیشی
ائنئرژی
٪۲۹
انرژی ۷۱٪

آلینما سؤزلرده «ی» حرفی‌نین جوارینده E سسی‌نین یازیلیشی

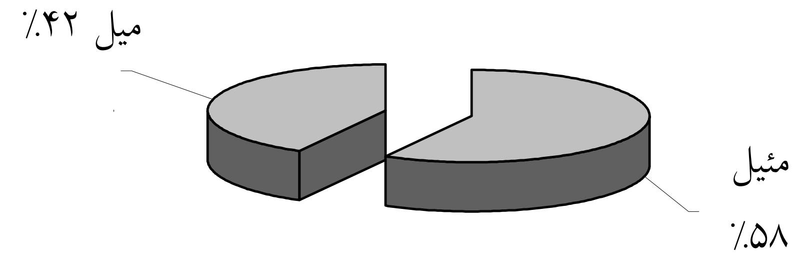

عربجه سؤزلرده دوْداقلانان صاییتلرین یازیلیشی

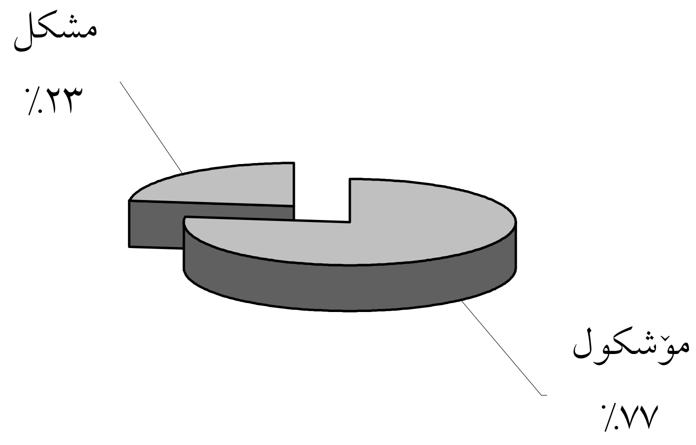

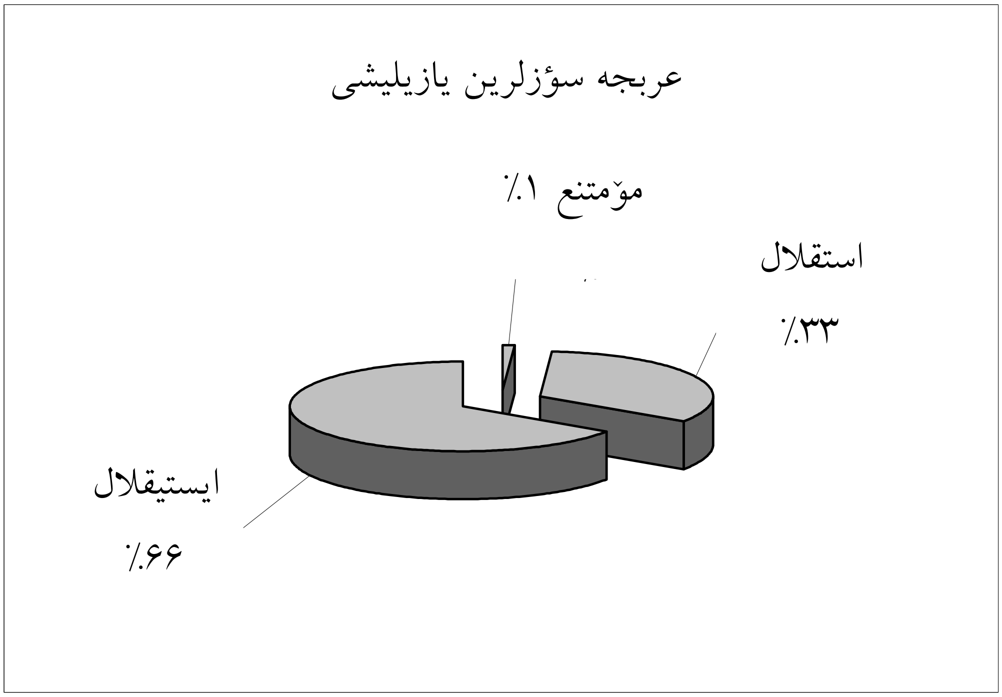
عربجه سؤزلرین یازیلیشی
مۆمتنع ۱٪
استقلال
٪۳۳
ایستیقلال
٪۶۶

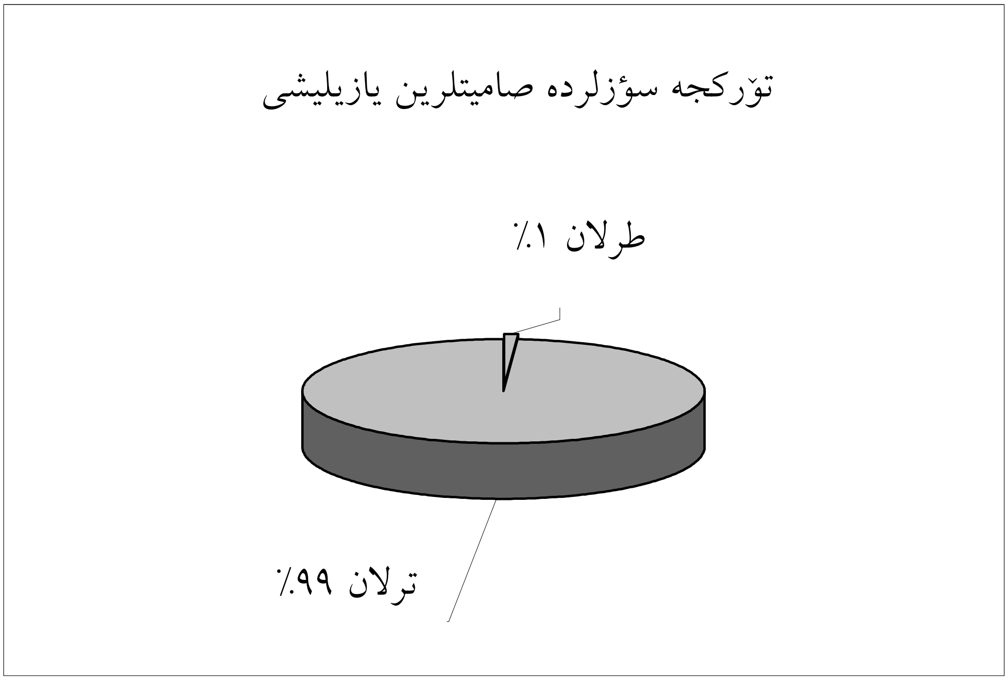
تۆرکجه سؤزلرده صامیتلرین یازیلیشی
طرلان ۱٪
ترلان ۹۹٪

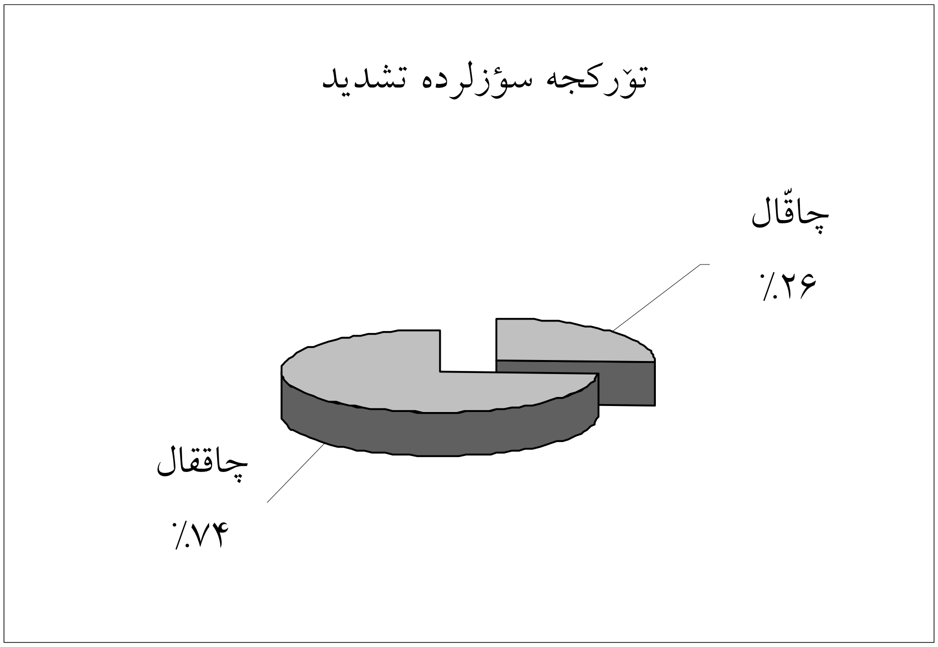
تۆرکجه سؤزلرده تشدید
چاقّال
٪۲۶
چاققال
٪۷۴

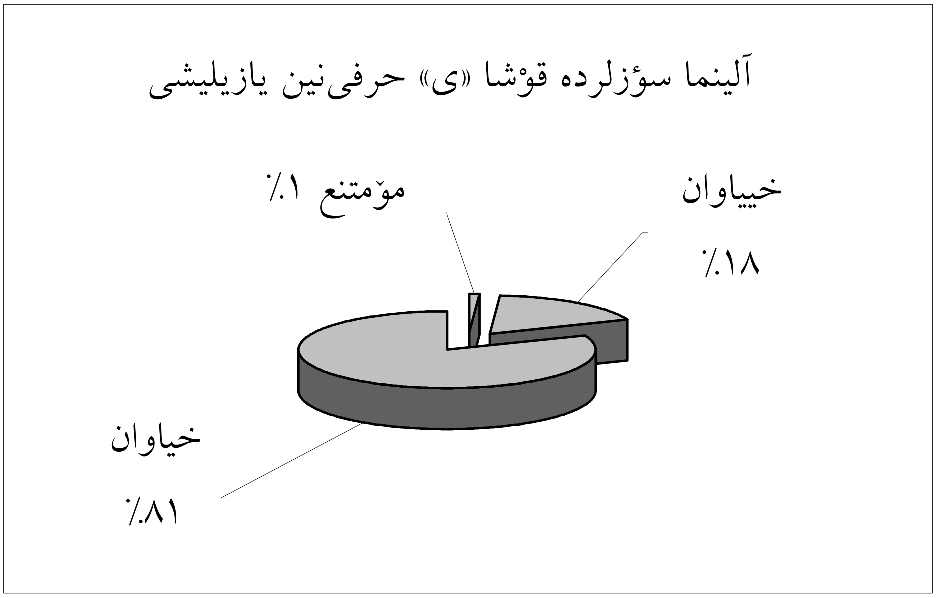
آلینما سؤزلرده قوٚشا «ی» حرفی‌نین یازیلیشی
مؤمتنع ٪۱
خییاوان
٪۱۸
خیاوان
٪۸۱

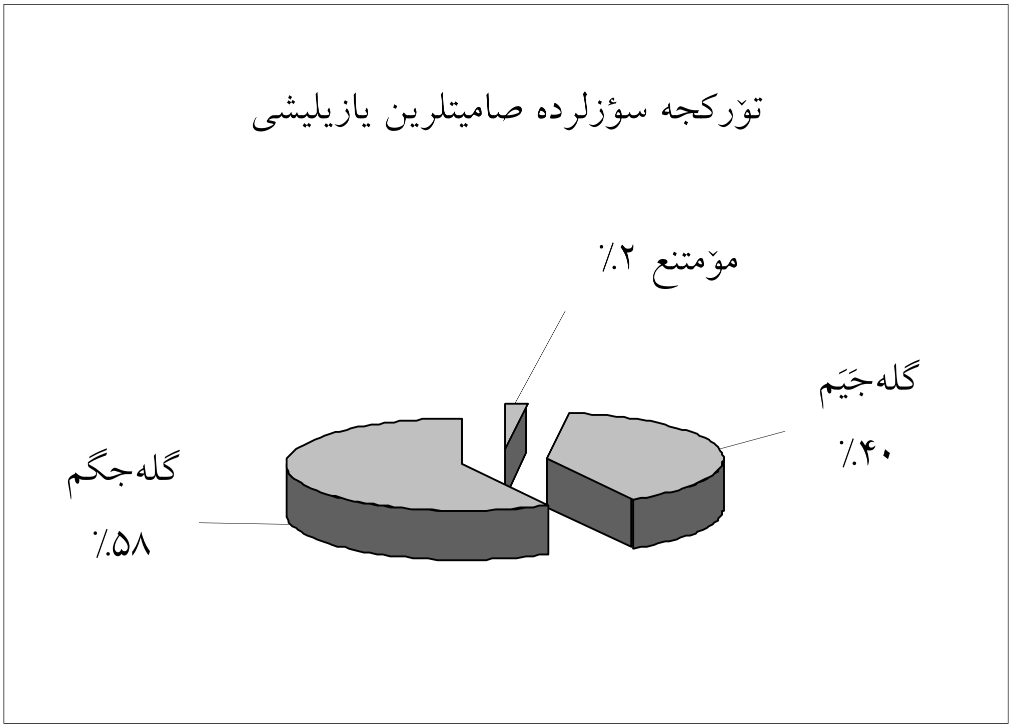
تۆرکجه سؤزلرده صامیتلرین یازیلیشی
مۆمتنع ۲٪
گله‌جَیَم
٪۴۰
گله‌جگم
٪۵۸

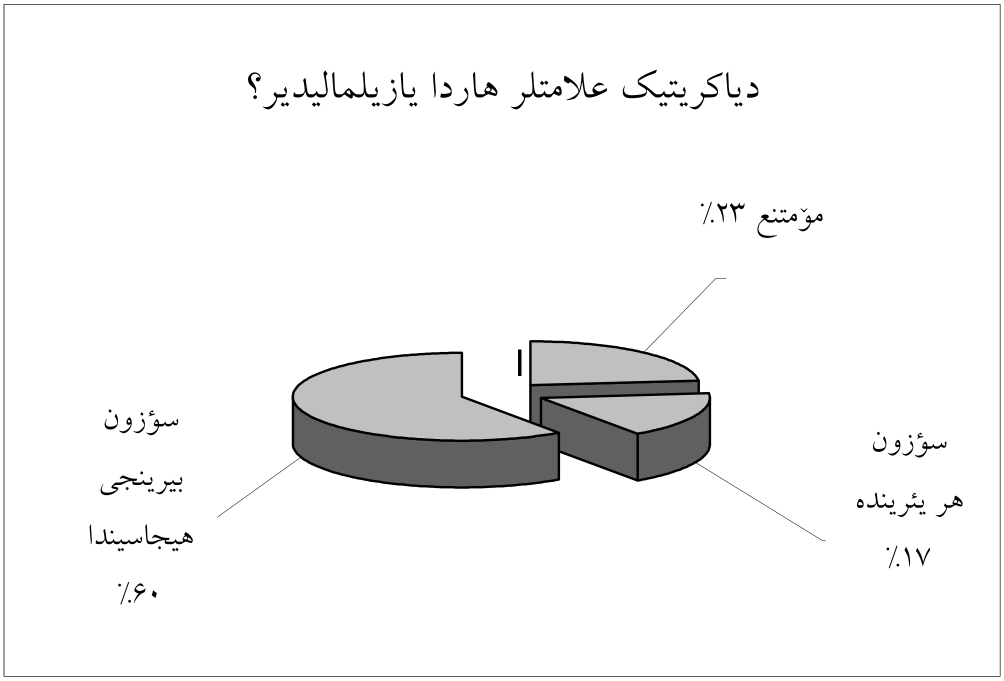
دیاکریتیک علامتلر هاردا یازیلمالیدیر؟
مۆمتنع ۲۳٪
سؤزون
بیرینجی
هیجاسیندا
٪۶۰
سؤزون
هر یئرینده
٪۱۷

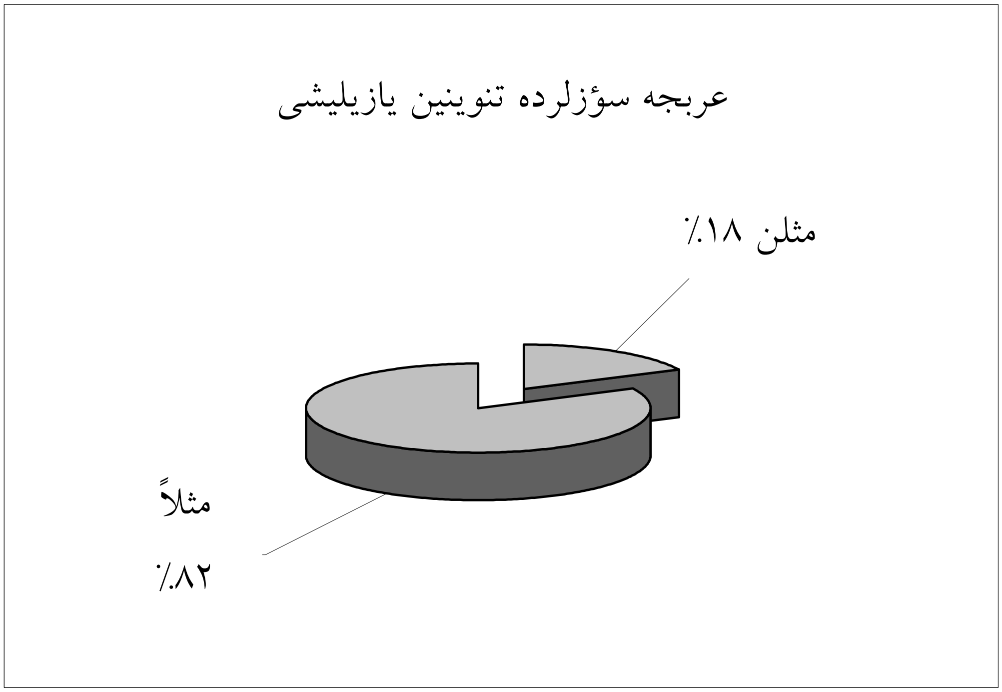
عربجه سؤزلرده تنوینین یازیلیشی
مثلن ٪١٨
مثلاً
٪٨٢

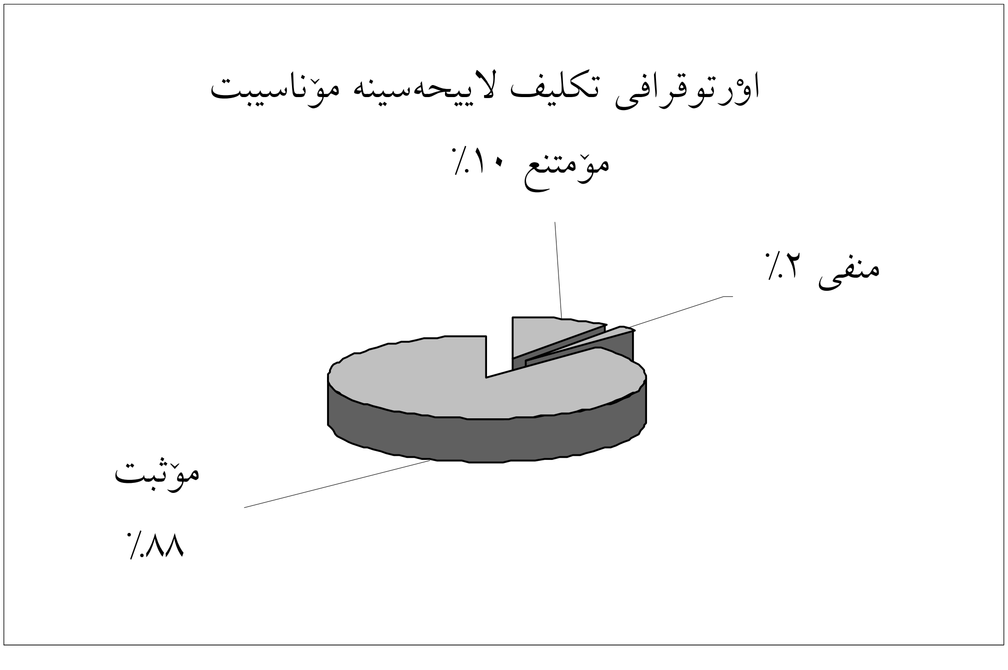
اوْرتوقرافی تکلیف لاییحه‌سینه مۆناسیبت
مۆمتنع ٪١٠
منفی ٪٢
مۆثبت
٪٨٨

سمینارین قۇرولوشو

سمینارین قۇروجولاری:

درگیلر و قزئتلر: وارلیق، مهد آزادی، نوید آذربایجان، آوای اردبیل، شمس تبریز، ارک، چیچک

نشریاتچیلار و مدنیت اوْجاقلاری: چیچکلر قۇرولوشو، میشوْو کۆلتور درنگی، گۆنئی مدنیت اوْجاغی، اندیشهٔ نو نشریاتی، صابر درنگی، آذربایجانلی بیلی‌یۇردلولار توْپلومو

سمینارین باشقانی: دوْکتور جواد هیئت

سمینارین دبیری: مۆهندیس ابراهیم رفرف

سمینارین آراشدیرما مۆوضوعلاری:

مورفم و هیجا آنلاییشی و یازی قایدالاری، شکیلچیلر ، دخیل کلمه‌لر، مۆرکب سۆزلر و سۆز بیرلشمه‌لری، قیسالتمالار، عۆمومی اوْرتوقرافی مسأله‌لری

علمی هئیأتین عۆضولری:

اکبر آزاد، دوْکتور جمال آیریملو، فریبا ابراهیمی (آفاق)، عادل ارشادی‌فر، حسن ارک، توحید اسدزاده، رسول اسماعیل‌زاده، محمد اشراقی، فریده اصغرنیا، نادر الهی، بهروز ایمانی، بهزاد بهزادی، یوسف بهنمون (دالغین)، دوْکتور غلامرضا بوْداغی، دوْکتور حسین پناهی، حسن م. جعفرزاده، میر هدایت حصاری، بهرام حق‌پرست (ائلچین)، علیرضا حمیده‌خو، علی حسین‌زاده (داشقین)، حسن خدائی (تایماز)، بابک دانشور، عبدالرحمن دیه‌جی، حسن راشدی، مصطفی رزّاقی، مهرشید رهنما، ابراهیم رفرف، محمد تقی ستاری، داود سعید خانلو، حسین مسلمی، دوْکتور حسینقلی سلیمی، حسین طهماسب پور، یحیی شیدا، علیرضا صرّافی، کیان صفری، دوْکتور هوشنگ عطاپور، دوْکتور محمدعلی فرزانه، مسعود فیوضات، دوْکتور حسین فیض اللهی وحید، دوْکتور م. قاسمی (آغشین آغکمرلی)، حبیب قنبرپور، رسول کامران کشتیبان، محمدرضا کریمی، علی محمدزاده فارسی، توحید ملک‌زاده، عزیز محسنی، حسن مجید زاده (ساوالان)، حسین محمدخانی (گۆنئیلی)، دوْکتور حسین محمدزاده صدیق (دوْزگون)، دوْکتور یوسف معماری، عباد ممی‌زاده (آغداشلی)، ناصر منظوری، علیرضا مقدم، اسدالله مردانی، کریم مشروطه‌چی (سوْنمز)، صدیار وظیفه (ائل اوْغلو)، اسماعیل هادی، دوْکتور جواد هیئت، محمدرضا هیئت